

Anna Grontkowska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

CENY ZIEMI ROLNEJ A POZIOM DOPLAT BEZPOŚREDNICH W POLSCE

LAND PRICES AND THE LEVEL OF DIRECT SUBSIDIES IN POLAND

Słowa kluczowe: dopłaty, województwa, cena ziemi

Key words: total subsidies, provinces, land price

Abstrakt. Celem opracowania było zaprezentowanie zmian poziomu cen ziemi rolnej w Polsce według województw oraz poziomu dopłat bezpośrednich gospodarstw w latach 2004-2013. W badaniach wykorzystano dane z Banku Danych Lokalnych GUS. Z przeprowadzonych badań wynika, że ceny ziemi w latach 1999-2013 wzrosły kilkukrotnie, jednak wzrost był wyraźnie zróżnicowany w ujęciu przestrzennym. Najsilniejszy wzrost cen ziemi nastąpił w województwie wielkopolskim, zaś najniższy w województwie podkarpackim. Dopłaty bezpośrednie w niewielkim stopniu przyczyniły się do wzrostu cen ziemi, co wynika z utrzymywania się na zbliżonym poziomie relacji między wielkością dopłat a cenami ziemi w analizowanym okresie. Znaczenie łącznej dziesięcioletniej kwoty dopłat bezpośrednich w ujęciu ilościowym należy ocenić jako korzystniejsze w porównaniu do jej oddziaływania wartościowego w odniesieniu do możliwości zakupu ziemi rolnej.

Wstęp

Na tle pozostałych krajów Unii Europejskiej (UE) w dyspozycji polskiego rolnictwa pozostaje znaczny potencjał ziemi i pracy. W ostatnich latach coraz częściej pojawiają się informacje o atrakcyjności inwestowania w zakup ziemi rolnej ze względu na dynamiczny wzrost jej cen i prognozowanie dalszego wzrostu w związku z „uwolnieniem” możliwości zakupu przez cudzoziemców w 2016 roku, co stwarza zainteresowanie ziemią nie tylko jako najważniejszym czynnikiem produkcji w rolnictwie, lecz także przyciąga potencjalnych inwestorów traktujących ziemię jako inwestycję finansową.

Wsparcie dla rolnictwa i obszarów wiejskich realizowane zgodnie z obowiązującymi rozwiązaniami wspólnej polityki rolnej (WPR) niesie różnorodne skutki. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich jest długookresowym celem do osiągnięcia przy wykorzystaniu środków z funduszy UE. Obejmuje on m.in. wielofunkcyjny rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich, w tym propagowanie przedsiębiorczości, w celu ograniczenia bezrobocia, a także dążenie do poprawy warunków życia ludności wiejskiej. W Polsce od początku wdrażania dostępnych instrumentów WPR, czyli od 2004 roku, dokonało się wiele istotnych zmian. Nastąpił rozwój infrastruktury technicznej, ale nadal występuje wyraźne zróżnicowanie w tym zakresie, co potwierdzają m.in. badania Jarosz, która na podstawie syntetycznego miernika wykazała, że najsłabszym poziomem rozwoju infrastruktury technicznej charakteryzowało się województwo lubuskie, a do przodujących należały województwa małopolskie, podkarpackie i śląskie [Jarosz 2008]. Także wdrażanie programów „Leader” i „Odnowa wsi” przyczynia się w różnym stopniu do aktywizacji mieszkańców obszarów wiejskich i budowy kapitału społecznego na wsi [Kamiński 2013].

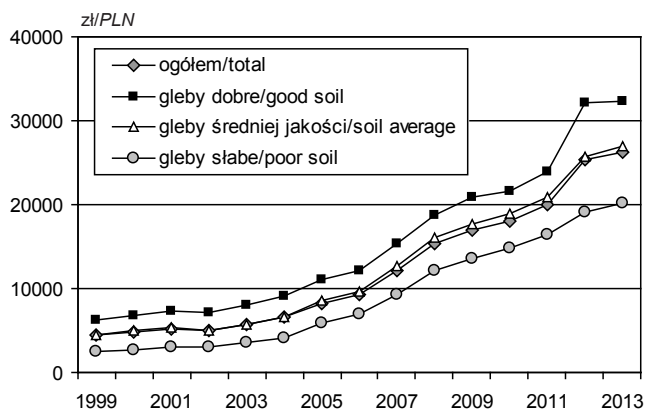
Ważnym aspektem WPR jest wsparcie finansowe gospodarstw rolnych w krajach tworzących UE, w tym także w Polsce. Dopłaty z różnych tytułów dla gospodarstw wpływają m.in. na poziom i strukturę produkcji oferowanej na rynek. Mają też oddziaływanie pośrednie na inne elementy związane z organizacją i ekonomiką gospodarstw. Zgodnie z budżetem WPR UE na lata 2014-2020 przyjętym 8 lutego 2013 roku Polska otrzyma 28,6 mld euro, w porównaniu do lat 2007-2013 oznacza to wzrost o 1,6 mld euro. W latach 2014-2020 z kwoty 28,6 mld euro na dopłaty bezpośrednie przeznaczone zostanie 18,8 mld euro, a na rozwój pozostałe 9,8 mld euro.

Material i metodyka badań

Celem opracowania było określenie zmian poziomu cen ziemi rolnej w Polsce według województw oraz poziomu dopłat bezpośrednich uzyskanych przez gospodarstwa w latach 2004-2013 w odniesieniu do jednostki powierzchni. W badaniach wykorzystano dane z Banku Danych Lokalnych GUS dotyczące poziomu cen gruntów ornych, kwoty dopłat bezpośrednich oraz cen 1 dt pszenicy oraz 1 litra mleka. Badania przeprowadzono z zastosowaniem miar bezwzględnych (przeciętna cena gruntów ornych w obrocie prywatnym za 1 ha) i względnych (relacja kwoty dopłaty bezpośredniej do cen gruntów ornych), ze wskazaniem tendencji zmian w tym zakresie.

Ceny gruntów rolnych w latach 1999-2013 w Polsce i według województw

W latach 1999-2013 w Polsce wystąpiły bardzo wyraźne zmiany zarówno w poziomie cen ziemi rolniczej, jak i dynamice zmian. Na rysunku 1 przedstawiono poziom cen ziemi rolniczej w podziale według jakości gleb w Polsce w latach 1999-2013. W latach 2000-2001, czyli na kilka lat przed przystąpieniem Polski do UE, ceny ziemi wzrastały średniorocznie około 8% niezależnie od jakości gruntów. W roku 2002 ceny ziemi utrzymały się na poziomie roku poprzedniego, a nawet nieznacznie spadły, w dwóch kolejnych latach wzrost był bardziej dynamiczny i wynosił około 14-15%, przy czym dla gruntów o najsłabszej jakości gleb odnotowano większy wzrost (około 17-19%). Po przystąpieniu Polski do UE w pierwszych czterech latach wzrost kształtował się na poziomie 25-30%, z wyjątkiem 2006 roku, w którym odnotowano wzrost o około 12%, przy jego zróżnicowaniu w przedziale od 10% dla gruntów dobrej jakości do 18% dla najsłabszych gruntów. Należy podkreślić, że także w tym okresie największa dynamika wzrostu cen dotyczyła gruntów o najsłabszej jakości, która utrzymała się do 2010 roku. W latach 2009-2010 dynamika wzrostu cen ziemi wyraźnie osłabła. W 2009 roku przeciętnie ceny gruntów wzrosły o około 10% niezależnie od jakości gleb, a w 2010 roku było to około 5%. Następny okres (2011-2012) to ponownie wyraźne zwiększenie dynamiki wzrostu, w 2011 roku ceny wzrosły o ponad 10% niezależnie od jakości gleb, a w 2012 aż o 27%, przy zróżnicowaniu tego wzrostu od 16% dla gruntów najsłabszych do 34% dla gruntów charakteryzujących się dobrą jakością gleb. W 2013 roku ceny ziemi utrzymały się na poziomie z 2012 roku, bowiem w stosunku do lat poprzednich zaobserwowano wzrost tylko o 3%. W latach 1999-2013 ceny ziemi w Polsce wzrosły sześciokrotnie, przy czym grunty o najsłabszej jakości zdrożały ponadśmiokrotnie (8,2 razy). Przedstawione dane potwierdzają wcześniej wskazywane zjawisko coraz mniejszej zależności ceny ziemi od jej bonitacji [Weil 2003]. Lata, w których odnotowano najwyższy wzrost cen ziemi, to 2005, 2007, 2008 i 2012. Ponadto należy podkreślić, iż wyraźnie wyższą dynamikę wzrostu cen gruntów odnotowano po 2004 roku. W tabeli 1 przedstawiono zróżnicowanie przestrzenne cen ziemi według województw w latach 1999-2013.

Rysunek 1. Ceny gruntów rolnych w Polsce w latach 1999-2013 według jakości gleb

Figure 1. Land prices in Poland in the years 1999-2013 by quality of soil
Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS
Source: GUS Local Data Bank

Tabela 1. Przeciętne ceny gruntów ornych w obrocie prywatnym w Polsce w latach 1999-2013 według województw
 Table 1. Average prices of arable land in private trade in Poland in the years 1999-2013 by provinces

Województwo/Province	Ceny ziemi w roku/Land prices in year														
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lubuskie	2 606	2 959	3 160	2 950	3 092	3 561	4 364	4 771	6 321	7 924	9 490	10 050	12 250	14 314	17 312
Zachodniopomorskie	2 830	3 235	3 780	3 658	4 073	4 901	5 057	6 310	8 471	10 082	11 992	13 295	15 162	16 915	20 173
Warmińsko-mazurskie	2 978	3 240	3 485	3 291	3 499	4 691	5 737	6 870	9 023	13 228	13 588	14 621	15 015	20 907	21 871
Podkarpackie	3 119	3 431	3 883	3 818	4 249	4 522	4 318	4 581	6 456	8 294	10 798	11 749	11 019	14 206	16 459
Pomorskie	3 157	3 533	4 120	4 854	5 488	6 906	9 137	9 618	14 610	18 083	22 060	21 111	23 953	25 564	27 891
Dolnośląskie	3 735	3 940	4 319	4 062	4 868	4 875	6 941	7 975	11 588	14 668	17 223	18 547	20 055	22 448	27 802
Śląskie	3 828	4 343	5 007	5 264	7 273	8 416	8 224	9 031	12 597	15 069	18 667	20 942	22 864	25 481	25 157
Łódzkie	3 839	4 221	4 684	4 711	5 339	6 820	8 982	9 776	11 986	15 160	16 150	17 130	18 865	23 870	25 811
Lubelskie	3 968	4 187	4 478	4 155	4 963	5 386	6 361	7 153	8 881	10 502	11 987	12 609	14 491	17 849	18 140
Podlaskie	4 032	4 494	4 796	5 078	5 575	6 697	9 410	10 948	13 969	17 105	18 034	20 633	21 544	25 555	26 078
Mazowieckie	4 345	4 917	5 524	5 517	6 717	7 805	9 557	10 551	13 299	17 654	18 280	19 441	22 168	25 080	28 301
Świętokrzyskie	4 792	5 190	5 674	4 879	5 406	5 950	6 062	6 305	7 435	8 786	9 647	9 385	11 063	16 874	19 382
Kujawsko-pomorskie	5 053	5 385	5 744	5 587	6 519	7 721	12 209	14 360	19 087	25 178	25 272	26 342	28 226	32 995	36 377
Wielkopolskie	5 237	5 776	6 287	6 276	7 457	8 568	13 107	15 785	20 011	24 535	27 424	28 577	30 580	34 878	36 838
Opolskie	5 813	6 209	6 372	5 603	5 454	6 262	7 100	7 779	10 625	14 065	17 160	18 346	21 068	30 254	31 283
Małopolskie	6 651	7 069	7 720	7 163	7 269	8 451	8 644	9 270	12 709	14 151	16 248	16 535	18 550	19 200	22 459

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Source: GUS Local Data Bank

Z zestawienia cen ziemi prezentowanego w tabeli 1 wynika, że w latach 1999-2013 w Polsce występowało duże zróżnicowanie przeciętnych cen ziemi między województwami, a ponadto odnotowano wyraźne zmiany cen oraz zróżnicowaną dynamikę ich wzrostu. Po uwzględnieniu jakości gleb gruntów rolnych różnice te były jeszcze większe. O cenie ziemi decyduje jej położenie, ale i wiele innych czynników. Przed przystąpieniem Polski do UE najdroższe grunty położone były w województwach małopolskim, opolskim i wielkopolskim, a najtańsze na ziemiach odzyskanych, czyli w województwach lubuskim, zachodniopomorskim i warmińsko-mazurskim. W 1999 roku jeden hektar gruntów położonych w województwie małopolskim (najwyższa cena ziemi) był 2,5 razy droższy od gruntu usytuowanego w województwie lubuskim (najniższa cena ziemi wynosząca 2,6 tys. zł/ha). W 2013 roku przeciętna cena ziemi w Polsce wyniosła 26,3 tys. zł/ha, najwyższe ceny osiągnęły grunty rolne usytuowane w województwach wielkopolskim i kujawsko-pomorskim (ponad 36 tys. zł/ha), natomiast najniższe w województwach południowo-wschodniej Polski (podkarpackie, lubelskie oraz świętokrzyskie) oraz w województwie lubuskim, gdzie ceny gruntów nie przekraczały 20 tys. zł/ha.

Znaczenie dopłat w kształtowaniu ceny ziemi rolniczej

Ważnym elementem w kształtowaniu ceny ziemi, oprócz podaży i popytu, są niektóre instrumenty WPR, które zwiększają atrakcyjność prowadzenia produkcji w rolnictwie. Jest to także spowodowane wzajemnym oddziaływaniem różnych instrumentów stosowanych w polityce, które wpływają na kształtowanie się cen. Większość przeobrażających się relacji cenowych, które następnie indukują zmiany instytucjonalne, odzwierciedla bezustanne wysiłki przedsiębiorców do maksymalizacji korzyści [Zawojska 2012]. Ceny dóbr finalnych odzwierciedlają preferencje konsumentów, dlatego celem gospodarki ziemią jest także maksymalizacja dobrobytu społecznego [Maśniak 2011].

Nadrzędnym instrumentem WPR są dopłaty bezpośrednie, których zadaniem jest wspieranie producentów rolnych przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Należy do nich wsparcie w postaci dopłat bezpośrednich. Łączna kwota dopłat bezpośrednich uzyskanych w latach 2004-2013 stanowiła około 20% ceny ziemi w 2013 roku. W podziale według jakości gleb było to przeciętnie dla gruntów dobrej jakości 16,3% ceny ziemi, a dla ziemi najslabszej jakości – 25,7%, czyli w ciągu dziesięciu lat łączna kwota uzyskana z dopłat bezpośrednich z jednego hektara umożliwiała zakup około 0,2 ha gruntów rolniczych o średniej jakości gleb. W poszczególnych województwach było to zróżnicowane, co wynikało przede wszystkim z odmiennych cen gruntów. W tabeli 2 przedstawiono zmiany relacji poziomu dopłat do wysokości cen ziemi według województw w latach 2004-2013.

Z zestawienia danych w tabeli 2 wynika, że w latach 2004-2013 relacja między wielkością dopłat a cenami ziemi zmieniała się nieznacznie w poszczególnych województwach, natomiast wystąpiły wyraźne różnice tej relacji między województwami. Najniższą wielkość tej relacji

Tabela 2. Relacja kwoty dopłaty bezpośredniej do ceny gruntów rolnych w latach 2004-2013 według województw

Table 2. Relation the amount of direct aid to the price of land in 2004-2013 by province

Wyszczególnienie/ Specification	Wielkości w roku/The values in the year [%]										Średnia/ Average 2004- 2013
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Lubuskie	5,91	5,16	5,79	4,77	4,28	5,34	5,59	5,80	5,11	4,80	5,26
Podkarpackie	4,66	5,21	6,03	4,67	4,09	4,70	4,78	6,45	5,15	5,04	5,08
Warmińsko-mazurskie	4,49	3,92	4,02	3,34	2,57	3,73	3,84	4,73	3,50	3,80	3,79
Dolnośląskie	4,32	3,24	3,46	2,60	2,31	2,94	3,03	3,54	3,26	2,99	3,17
Zachodniopomorskie	4,30	4,45	4,38	3,56	3,37	4,23	4,23	4,69	4,33	4,12	4,17
Lubelskie	3,91	3,54	3,86	3,40	3,23	4,23	4,46	4,90	4,10	4,58	4,02
Świętokrzyskie	3,54	3,71	4,38	4,06	3,86	5,26	5,99	6,42	4,34	4,28	4,58
Opolskie	3,36	3,17	3,55	2,84	2,41	2,95	3,06	3,37	2,42	2,65	2,98
Podlaskie	3,14	2,39	2,52	2,16	1,98	2,81	2,72	3,30	2,86	3,18	2,71
Łódzkie	3,09	2,51	2,83	2,52	2,24	3,14	3,28	3,77	3,07	3,22	2,97
Pomorskie	3,05	2,46	2,87	2,06	1,88	2,30	2,66	2,97	2,86	2,98	2,61
Kujawsko-pomorskie	2,73	1,84	1,92	1,58	1,35	2,01	2,13	2,52	2,22	2,28	2,06
Mazowieckie	2,70	2,35	2,62	2,27	1,92	2,77	2,89	3,21	2,92	2,93	2,66
Śląskie	2,50	2,74	3,06	2,39	2,25	2,72	2,68	3,11	2,87	3,30	2,76
Małopolskie	2,49	2,60	2,98	2,37	2,40	3,12	3,40	3,83	3,81	3,70	3,07
Wielkopolskie	2,46	1,72	1,75	1,51	1,38	1,85	1,97	2,32	2,10	2,25	1,93
Średnia/average	3,54	3,19	3,50	2,88	2,60	3,38	3,55	4,06	3,43	3,51	3,36

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS oraz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Source: own calculations based on data from the Local Data Bank CSO and the Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture

Tabela 3. Łączny poziom dopłat bezpośrednich na 1 ha za lata 2004-2013 oraz ceny gruntów rolnych w 2013 roku wyrażone ilościowo według województw
 Table 3. The overall level of direct subsidies for 2004-2013 and land price quantified by provinces

Województwo / Province	Równowartość łącznych dopłat na koniec 2013 r. w/The equivalent of the total of subsidies at the end of 2013 in		Powierzchnia gruntów ornych możliwa do zakupu w 2013 roku za łączną wartość dopłat gruntów według jakości [ar]/ The area of arable land possible to buy in 2013 for a total amount of subsidies the land by quality soil [ar]			Cena ziemi w dt pszenicy/ Land price in dt of wheat	Cena ziemi w litrach mleka/ Land price in liters of milk
	dt pszenicy/ dt of wheat	litrach mleka/ liters of milk	dobrej/ good	średniej/ average	słabej/ poor		
Dolnośląskie	73,91	4208	13,3	17,6	24,2	356,4	20594
Kujawsko-pomorskie	72,33	4350	10,8	13,0	16,8	461,2	27558
Łódzkie	74,72	4464	14,8	17,3	23,6	310,2	20649
Lubelskie	74,76	4195	20,4	25,9	36,1	225,7	13537
Lubuskie	71,39	4616	22,7	25,9	32,6	227,7	12192
Małopolskie	75,57	4843	17,8	21,6	27,7	283,6	19033
Mazowieckie	71,48	4366	12,7	16,2	21,8	339,4	20964
Opolskie	73,54	4171	11,7	15,4	22,1	387,7	23346
Podkarpackie	78,69	4888	24,9	28,8	33,8	217,3	13381
Podlaskie	72,79	3992	15,4	16,4	22,8	318,8	18236
Pomorskie	73,75	4391	13,5	16,8	21,1	342,2	20211
Śląskie	74,32	4415	14,6	18,6	25,3	320,0	19058
Świętokrzyskie	75,21	4699	19,0	25,6	34,2	235,2	15142
Warmińsko-mazurskie	73,74	4210	17,7	20,8	25,3	277,7	15735
Wielkopolskie	72,01	4309	10,6	12,3	16,6	454,0	27287
Zachodniopomorskie	74,40	4157	20,9	22,6	26,7	258,2	14307
Średnia/Average	73,91	4392	16,3	19,7	25,6	313,5	18827

Źródło: obliczenia własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Source: own calculations based on data from the Local Data Bank

zanotowano w 2008 roku, a najwyższą w 2011 roku. Województwa, które charakteryzowały się najwyższą relacją w całym analizowanym okresie, to lubuskie i podkarpackie, a od 2009 roku także województwo świętokrzyskie. Udział dopłat w cenie gruntów corocznie wynosił ponad 5%, a w województwie wielkopolskim w latach 2005-2010 nie przekraczał 2%, natomiast w latach 2011-2013 nieznacznie się zwiększył i wynosił 2,1-2,3%. Wydaje się zatem, że jednolita płatność obszarowa tylko w niewielkim stopniu przyczyniała się do wzrostu cen ziemi.

W tabeli 3 przedstawiono w ujęciu przestrzennym ilościowe znaczenie łącznej dziesięcioletniej kwoty dopłat bezpośrednich z jednostki powierzchni, czyli w przeliczeniu na ilość pszenicy oraz mleka, a także określenie możliwości zakupu obszaru gruntów o zróżnicowanej jakości gleb.

Na podstawie danych zestawionych w tabeli 3 można stwierdzić, że w Polsce łączna dziesięcioletnia kwota dopłat wyrażona w ilości pszenicy przeciętnie umożliwiała zakup 0,23 ha ziemi rolnej, a wyrażona w ilości mleka dawała możliwość zakupu tylko 0,19 ha. Możliwości zakupu ziemi wyrażone w ilości pszenicy dla województw wahały się od 0,16 ha w województwach kujawsko-pomorskim i wielkopolskim do 0,36 ha w województwie podkarpackim i 0,33 ha w województwie lubelskim. Podobne zależności zanotowano przy ilościowym ujęciu wyrażonym produkcją mleka. A zatem w ujęciu ilościowym mierzonym wielkością plonu pszenicy lub ilością produkcji mleka uzyskana kwota dopłat odgrywała większą rolę niż w ujęciu wartościowym.

Wynikało to przede wszystkim z wyraźnego zróżnicowania regionalnego zarówno cen gruntów, jak i dodatkowo z różnic w cenach za produkty rolnicze.

Zestawienie danych w tabeli 3 potwierdza zróżnicowanie możliwości zakupu ziemi w zależności od jakości gleb. Przeciętnie za łączną dziesięcioletnią kwotę dopłat można było kupić o prawie 60% większą powierzchnię gruntów słabej jakości w porównaniu do ziemi o dobrej jakości gleb.

Podsumowanie

W latach 1999-2013 w Polsce ceny ziemi w Polsce wzrosły prawie sześciokrotnie, z poziomu 3-6 tys. zł/ha gruntów w 1999 roku do ponad 35 tys. zł/ha w 2013 roku w województwach wielkopolskim i kujawsko-pomorskim. Najsilniejszy wzrost cen ziemi nastąpił w województwie wielkopolskim, a najniższy w województwie podkarpackim, przy czym zróżnicowanie cen ziemi między województwami w 1999 roku było większe niż w 2013 roku. Najwyższą dynamikę wzrostu cen ziemi zanotowano tuż po wstąpieniu do UE, czyli w 2005 roku, a następnie w latach 2007-2008, kolejny wyraźny wzrost (średnio o 30%) dokonał się w 2012 roku. W analizowanym okresie dynamika wzrostu cen gleb o niskiej klasie bonitacyjnej były wyższa w porównaniu do cen gruntów o dobrej jakości gleb.

Dopłaty bezpośrednie jako jeden z instrumentów WPR wdrażany w latach 2004-2013, w niewielkim stopniu przyczyniły się do wzrostu cen ziemi, bowiem relacja między wielkością dopłat a cenami ziemi tylko nieznacznie zmieniała się w poszczególnych województwach. Zaobserwowano natomiast wyraźne różnice między województwami. Wyniki badań w ujęciu ilościowym (mierzone wielkością plonu pszenicy lub produkcji mleka) wskazują, że uzyskana łączna kwota dopłat była korzystniejsza niż w ujęciu wartościowym.

Wydaje się, że w analizowanym okresie podstawowym czynnikiem wzrostu był stosunkowo niski poziom cen ziemi przed przystąpieniem do UE, a od momentu akcesji ziemia rolnicza w Polsce stała się obiektem zainteresowania nie tylko rolników, lecz także instytucji finansowych traktujących zakup ziemi jako inwestycję finansową.

Literatura

- Banku Danych Lokalnych, GUS, www.stat.gov.pl, dostęp 2015 rok.
- Jarosz Z. 2008: *Ocena poziomu rozwoju infrastruktury technicznej*, Inżynieria Rolnicza, 2(100), 51-55.
- Kamiński R. 2013: *Czy rozwój infrastruktury społecznej wystarczy do wzrostu kapitału społecznego i aktywizacji polskiej wsi?* Acta Universitas Lodziensis Folia Sociologica, 44, 173-185.
- Maśniak J. 2011: *Znaczenie polityki rolnej państwa w rozwoju rynku ziemi rolniczej w Polsce*, Roczn. Nauk Rol., seria G, t. 98, z. 3, 109.
- Weil E. 2003: *Determinanty kształtujące cenę ziemi rolnej*, Roczn. Akademii Rolniczej w Poznaniu, CCC-LVIII, Ekonomia, nr 2, 153-168.
- Zawojńska A. 2012: *Instytucje ekonomiczne i polityczne a ceny dóbr konsumpcyjnych*, Roczn. Ekon. Rol. i Rozw. Obsz. Wiej., t. 99, z. 4, 13.

Summary

The aim of this paper is to present the changes in the level of prices of land in years 1999-2013 in Poland by province and the level of farm of subsidies in the years 2004-2013. The data used in the study came from the Local Data Bank Polish statistical office (GUS). The results of the study shows prices of land in the years 1999-2013 increased several times. The increase was observed clearly differentiated in geographical terms. The strongest increase of land prices occurred in the Wielkopolska province, and the lowest change in the land prices was in Podkarpackie region. Direct payments to a small extent contributed to the increase in land prices, which is due to the persistence of a similar level relationship between the size of subsidies and land prices in the analyzed period. The total quantitative amount of subsidies (wheat, milk) was more favorable than in terms of value.

Adres do korespondencji
dr inż. Anna Grontkowska
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Wydział Nauk Ekonomicznych, Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw
ul. Nowoursynowska 166, 02-787 Warszawa, tel. (22) 593 42 40
e-mail: anna_grontkowska@sggw.pl